

Vztah mezi pohlavím a sebepojetím adolescentů

Teoretické ukotvení

Sebepojetí hraje klíčovou roli v období adolescence, kdy dochází k významným fyzickým a psychickým změnám. Podle Blatného (2001) je sebepojetí utvářeno prostřednictvím zkušeností s prostředím a interakcí s druhými lidmi. V této fázi vývoje dochází k hledání vlastní identity, jak popisuje Erikson (2002), který adolescence vnímá jako konflikt mezi identitou a zmatením rolí. Dospívající jedinec si vytváří nový obraz o sobě, což může vést k nejistotě, kritičnosti vůči sobě i okolí a zvýšené citlivosti na hodnocení ostatních (Vágnerová, 2005). Přijetí a podpora ze strany rodiny a vrstevníků tak zásadně ovlivňují pozitivní nebo negativní sebepojetí (Thorová, 2015).

Rozdíly v sebepojetí mezi pohlavími jsou patrné zejména v oblasti tělesného vnímání. Jak uvádí Orel et al. (2016), hodnocení vlastního vzhledu a srovnávání s ostatními je u dospívajících běžné, přičemž dívky jsou častěji nespokojené se svou postavou, zatímco chlapci se více zaměřují na fyzickou sílu a výkonnost. Zároveň se ukazuje, že dívky mají obecně nižší sebevědomí než chlapci, což může být důsledkem vyšších sociálních očekávání a tlaku na vzhled (Štenclová, 2020). Sebepojetí tedy nejen reflektuje individuální vnímání sebe sama, ale je rovněž ovlivněno širším sociálním kontextem a genderovými stereotypy.

Datový soubor

Data pochází z mé bakalářské práce „*Srovnání vybraných osobnostních proměnných u dítěte v dětském domově a dítěte vyrůstajícího v rodině*“. Výzkumný soubor tvořilo 100 respondentů. Všichni byli žáci 2. stupně základní školy, tedy žáci 6.-9. ročníku ve věku 12-15 let. V souboru bylo celkem 56 dívek a 44 chlapců.

Pro zjištění míry sebepojetí u respondentů byl použit Dotazník sebepojetí 36 (DOS-36)- Sebepojetí jako komplexní fenomén je v dotazníku vyjádřen několika faktory, jež jsou sledovány na 6 škálách (sociální přizpůsobivost, práce a studium, fyzický zjev, odolnost vůči úzkosti, oblíbenost v kolektivu, smysl a seberealizace). Metoda DOS-36 umožňuje nejen identifikovat respondenta s nízkou mírou sebepojetí, ale také lze díky ní určit, ve kterých

oblastech obsažených v dotazníkových škálách dosahuje daný člověk nižších hodnot ve srovnání s ostatními lidmi (Dolejš et al., 2021).

Závisle proměnné a regresor

Cílem této práce je zjistit, zda existují rozdíly v rámci pohlaví u sebepojetí adolescentů. V předložené práci byly jako závislé proměnné identifikovány hrubé skóry jednotlivých škál testu DOS-36:

- sociální přizpůsobivost
- práce a studium
- fyzický zjev
- odolnost vůči úzkosti
- oblíbenost v kolektivu
- smysl a seberealizace

Pohlaví bylo zvoleno jako kategoriální nezávislá proměnná (tedy regresor), a bylo kódováno jako 0 pro dívky, a 1 pro chlapce.

Výsledky

Pro výpočet dat jsme využili software Statistica. Jelikož regresor nabývá pouze dvou hodnot a zároveň sledujeme více než jednu proměnnou, pro výpočet jsme využili multivariační analýzu rozptylu, konkrétně Hotellingův test.

Tabulka 1. Výsledky Hotellingova testu

	Test	Hodnota	F -statistika	Effect	Chyba	p-hodnota
Počátek	Wilks	0,010	1606,194	6	93	0,000000
	Hotellng	103,625	1606,194	6	93	0,000000
Pohlaví	Wilks	0,753	5,073	6	93	0,000152
	Hotellng	0,327	5,073	6	93	0,000152

Výsledek Hotellingova T2 (viz tabulka 1) je roven hodnotě 0,33. F–statistika nabývá hodnoty 5,07. P-hodnota je $< 0,05$, což ukazuje na statisticky významný rozdíl mezi skupinami. Platí tedy, že existuje rozdíl v sebepojetí u dívek a chlapců. Wilksova lambda, jako ukazatel

Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=425>.

statistické významnosti nabývá hodnoty 0,75, tato hodnota naznačuje spíše menší rozdíly mezi skupinami.

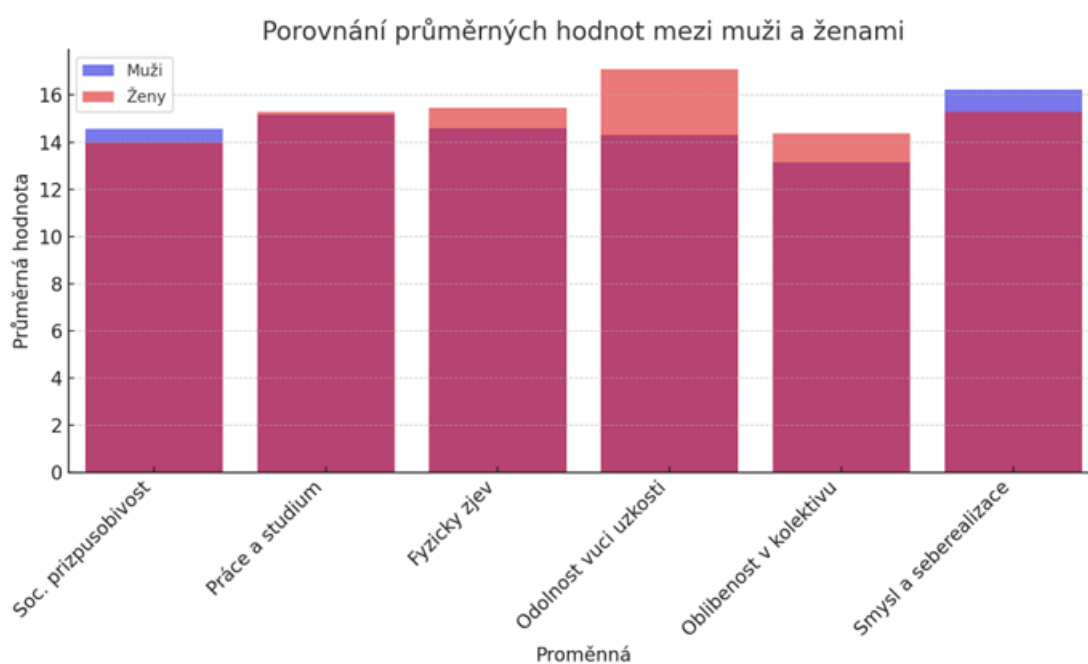
Výsledky Hotellingova testu jsme doplnili o průměry, směrodatné odchylky a statistickou významnost jednotlivých proměnných. Tyto hodnoty zobrazuje Tabulka 2. Dvě ze sledovaných proměnných se ukázaly jako statisticky významné vzhledem k regresoru pohlaví. Konkrétně se jedná o položky „Oblíbenost v kolektivu“ a „Odolnost vůči úzkosti“.

Tabulka 2. Rozdíl chlapci a dívky v jednotlivých škálách

	Průměr – chlapci	Průměr – dívky	t-hodnota	p	Std.odch. - chlapci	Std.odch. - dívky
Soc. přizpůsobivost	14,568	13,982	0,905	0,368	3,618	2,857
Práce a studium	15,159	15,286	-0,218	0,828	3,027	2,775
Fyzický zjev	14,591	15,464	-1,843	0,068	2,79	1,944
Oblíbenost v kolektivu	14,295	17,089	-4,849	0,000	3,159	2,603
Odolnost vůči úzkosti	13,136	14,375	-3,216	0,002	2,195	1,658
Smysl a seberealizace	16,227	15,286	1,275	0,205	3,722	3,622

Pro lepší představu přidáváme graf 1, který průměrné skóry znázorňuje:

Graf 1. Průměrné T-skóry chlapců a dívek

Závěr

V rámci našeho projektu jsme se rozhodli zkoumat odlišnosti v sebepojetí u chlapců a dívek ve věku 12 až 15 let. K tomuto účelu jsme využili data získaná z bakalářské práce na téma „*Srovnání vybraných osobnostních proměnných u dítěte v dětském domově a dítěte vyrůstajícího v rodině*“. Použitý test (DOS-36) pro hodnocení sebepojetí obsahoval 6 podškál, které jsme v našem výzkumu označili jako závislé proměnné. Pro statistickou analýzu dat jsme aplikovali metodu multivariační analýzy rozptylu (MANOVA), přičemž jsme využili Hotellingův test.

Z výsledků vyplynulo, že zvolené závislé proměnné vysvětlují statisticky významnou část celkového rozptylu, což potvrzuje předpoklad o existenci rozdílu v sebepojetí mezi oběma pohlavími. U dvou ze sledovaných proměnných byla p-hodnota menší než 0,05, což poukazuje na statisticky významný rozdíl mezi skupinami.

Závěrem je třeba podotknout, že náš vzorek populace v datovém souboru použitý pro výpočet MANOVA je velmi malý. Pro potvrzení těchto výsledků, jež mají poskytnout věrohodný obraz o vlivu pohlaví na sebepojetí, bychom potřebovali rozsáhlejší soubor respondentů.

Seznam Zdrojů

- Blatný, M. (2001). *Sebepojetí v osobnostním kontextu*. Masarykova Univerzita.
- Dolejš, M., Dostál, D., Obereignerů, R., Orel, M., Kňážek, G. (2021). *Dotazník sebepojetí (DOS) Příručka pro praxi*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Erikson, E. H. (2002). *Dětství a společnost*. Argo.
- Orel, M., Obereignerů, R., Metel, A. (2016). *Vybrané aspekty sebepojetí dětí a adolescentů*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Štenclová, L. (2020). *Psychologické aspekty sebepojetí u adolescentů*. [Magisterská diplomová práce]. Masarykova univerzita.
https://is.muni.cz/th/khncf/diplomova_prace_.pdf
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie. Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Portál.
- Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Karolinum.